EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 5.6.2019.
COM(2019) 523 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Rumānijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Rumānijas 2019. gada konverģences programmu

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Rumānijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Rumānijas 2019. gada konverģences programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu[1] un jo īpaši tās 9. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību[2], un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Komisija 2018. gada 21. novembrī pieņēma gada izaugsmes pētījumu, tādējādi uzsākot 2019. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Tajā pienācīgi ņēma vērā Eiropas sociālo tiesību pīlāru, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija pasludināja 2017. gada 17. novembrī. Gada izaugsmes pētījumā iekļautās prioritātes Eiropadome apstiprināja 2019. gada 21. martā. Komisija 2018. gada 21. novembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Rumānija bija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats.

(2) 2019. gada ziņojums par Rumāniju[3] tika publicēts 2019. gada 27. februārī. Tajā bija izvērtēts, kā Rumānija īstenojusi tai adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma

[1] OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.
[2] OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.
[3] SWD(2019) 1022 final.

2018. gada 13. jūlijā, turpmākie pasākumi, kas veikti pēc iepriekšējos gados pieņemtajiem ieteikumiem, un Rumānijas progress virzībā uz stratēģijas "Eiropa 2020" valsts mērķu sasniegšanu. Tajā bija ietverts arī padziļināts pārskats, kurš veikts saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 5. pantu un kura rezultāti arī tika publicēti 2019. gada 27. februārī[4]. No Komisijas veiktās analīzes secināms, ka Rumānijā pastāv makroekonomikas nelīdzsvarotība. Neaizsargātība jo īpaši ir saistīta ar izmaksu konkurētspējas mazināšanos un tekošā konta deficīta palielināšanos ekspansīvas fiskālās politikas un neprognozējamas uzņēmējdarbības vides apstākļos. Nesenās likumdošanas iniciatīvas rada risku finanšu nozares darbībai un var kaitēt privātajiem ieguldījumiem.

(3) Rumānija 2019. gada 9. maijā iesniedza 2019. gada valsts reformu programmu un 2019. gada 8. maijā – 2019. gada konverģences programmu. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus.

(4) Attiecīgie šai valstij adresētie ieteikumi ir ņemti vērā, plānojot Eiropas strukturālos un investīciju fondus ("ESI fondi") 2014.–2020. gada plānošanas periodam. Kā paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1303/2013[5] 23. pantā, Komisija var pieprasīt dalībvalstij pārskatīt tās partnerības nolīgumu un attiecīgās programmas un ierosināt grozījumus, ja tas ir vajadzīgs, lai palīdzētu īstenot attiecīgos Padomes ieteikumus. Sīkāku informāciju par minētā noteikuma izmantošanu Komisija ir sniegusi Norādēs par to, kā piemērojami pasākumi, kuri saista ESI fondu efektivitāti ar pareizu ekonomikas pārvaldību[6].

(5) Uz Rumāniju pašlaik attiecas Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvā daļa. Valdība savā 2019. gada konverģences programmā plāno panākt nominālo deficītu 2,8 % apmērā no IKP 2019. gadā un pēc tam tā pakāpenisku samazinājumu līdz 2,0 % no IKP 2022. gadā. Pamatojoties uz pārrēķināto strukturālo bilanci[7], programmas laikā nav plānots sasniegt vidēja termiņa budžeta mērķi, kas noteikts kā strukturālais deficīts 1 % apmērā no IKP. Saskaņā ar konverģences programmu sagaidāms, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP līdz 2022. gadam saglabāsies zem 40 %. Makroekonomikas scenārijs, kas ir minēto budžeta prognožu pamatā, ir labvēlīgs. Turklāt pasākumi, kas vajadzīgi plānoto deficīta mērķu atbalstam, nav pietiekami konkretizēti.

(6) Padome 2018. gada 22. jūnijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 121. panta 4. punktu atzina, ka 2017. gadā Rumānijā tika novērota ievērojama novirze no vidēja termiņa budžeta mērķa. Ņemot vērā konstatēto ievērojamo novirzi, Padome 2018. gada 22. jūnijā ieteica Rumānijai veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma temps[8]

---

4 COM(2019) 150 final.

5 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.).

6 COM(2014) 494 final.

7 Cikliski koriģētā bilance, atskaitot vienreizējus un pagaidu pasākumus, ko Komisija pārrēķina, izmantojot vispārpieņemtu metodoloģiju.

8 Valdības neto primāros izdevumus veido kopējie valdības izdevumi, izņemot procentu izdevumus, izdevumus saistībā ar Savienības programmām, kas ir pilnībā izlīdzināti ar ienākumiem no Savienības fondiem, un nediskrecionāras izmaiņas saistībā ar bezdarbnieku pabalstu izdevumiem. Valsts finansētā bruto pamatkapitāla veidošanas līmenis ir izlīdzināts 4 gadu laikposmā. Ir ņemti vērā tiesību aktos

nepārsniedz 3,3 % 2018. gadā un 5,1 % 2019. gadā, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 0,8 % apmērā no IKP (katrā no šiem gadiem). Padome 2018. gada 4. decembrī konstatēja, ka Rumānija nav efektīvi rīkojusies, reaģējot uz Padomes 2018. gada 22. jūnija ieteikumu, un sniedza pārskatītu ieteikumu. Jaunajā ieteikumā Padome aicināja Rumāniju veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma temps 2019. gadā nepārsniedz 4,5 %, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 1,0 % apmērā no IKP. Padome 2019. gada XX. jūnijā konstatēja, ka Rumānija nav efektīvi rīkojusies, reaģējot uz Padomes 2018. gada 4. decembra ieteikumu. Turklāt, pamatojoties uz 2018. gada budžeta izlietojuma datiem, tika konstatēts, ka Rumānija 2018. gadā ir ievērojami novirzījusies no ieteiktās korekcijas. Atbilstoši LESD 121. panta 4. punktam un Regulas (EK) Nr. 1466/97 10. panta 2. punktam Komisija 2019. gada 5. jūnijā izdeva brīdinājumu Rumānijai par to, ka 2018. gadā tika novērota būtiska novirze no korekcijas gaitas vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai. Padome 2019. gada XX. jūnijā pieņēma sekojošu ieteikumu, kurā ir apstiprināts, ka Rumānijai jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma temps 2019. gadā nepārsniedz 4,5 %, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 1,0 % apmērā no IKP. Pamatojoties uz Komisijas 2019. gada pavasara prognozi, pastāv risks, ka 2019. gadā būs pieļauta novirze no minētā ieteikuma.

(7) Attiecībā uz 2020. gadu Padome 2019. gada XX. jūnijā ieteica Rumānijai veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma temps nepārsniedz 5,1 %, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 0,75 % apmērā no IKP. Pamatojoties uz Komisijas 2019. gada pavasara prognozi, nemainīgas politikas apstākļos pastāv risks, ka 2020. gadā būs novirze no minētās prasības. Turklāt saskaņā ar Komisijas 2019. gada pavasara prognozi vispārējās valdības budžeta deficīts 2019. un 2020. gadā pārsniegs Līgumā noteikto atsauces vērtību 3 % no IKP. Kopumā Padome uzskata, ka no 2019. gada būs nepieciešami turpmāki būtiski pasākumi, lai panāktu atbilstību Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem, ņemot vērā to, ka fiskālās perspektīvas ir ievērojami pasliktinājušās, saskaņā ar Rumānijai 2019. gada XX. jūnijā adresēto ieteikumu ar mērķi koriģēt būtisko novēroto novirzi no korekcijas gaitas vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai.

(8) Rumānijas budžeta plānošanā regulāri tiek pārkāpti valsts fiskālās sistēmas noteikumi. Valsts strukturālā deficīta noteikums paredz atbilstību vai konverģenci ar vidēja termiņa budžeta mērķi, saskaņā ar kuru strukturālais deficīts nepārsniedz 1 % no IKP. Rumānija 2016. gadā novirzījās no vidēja termiņa budžeta mērķa un kopš tā laika novirzās no tā, pārkāpjot valsts budžeta deficīta noteikumu. Ar abiem 2018. gada rudenī pieņemtajiem 2018. gada budžeta grozījumiem atkal tika pieļauta atkāpe no vairākiem papildu noteikumiem, kas aizliedz deficīta un izdevumu griestu palielināšanu esošajā fiskālajā gadā. 2019. gada budžetā, kuru valdība pieņēma 2019. gada februārī un parlaments apstiprināja martā, atkal tika pieļauta atkāpe no vairākiem fiskālajiem noteikumiem, tostarp no strukturālā deficīta noteikuma. Turklāt – tāpat kā iepriekšējos gados – iestādes neiesniedza parlamentam vidēja termiņa fiskālās stratēģijas atjauninājumu līdz noteiktajam termiņam augustā, tādējādi nedodot parlamentam iespēju īstenot tā vadošo lomu. Iestādes – arī tāpat kā iepriekšējos gados – neievēroja prasību parakstīt paziņojumu, ka 2019. gada budžetā un fiskālajā stratēģijā ir ievēroti fiskālie noteikumi un fiskālās atbildības principi.

---

paredzētie diskrecionārie ieņēmumu pasākumi vai ieņēmumu palielinājumi. Vienreizēji pasākumi gan ieņēmumu, gan izdevumu jomā ir atskaitīti.

(9) Nodokļu saistību izpilde joprojām ir zemā līmenī. Attiecībā uz pievienotās vērtības nodokli starpība starp teorētiski sagaidāmajiem un faktiski iekasētajiem ieņēmumiem joprojām ir ļoti liela. Lielais neoficiālās ekonomikas apmērs ir vēl viena ar nodokļu saistību izpildi saistīta problēma; augstais nedeklarētā darba līmenis ir faktors, kas atņem valsts budžetam ievērojamus resursus. Turklāt tas, ka pārsvarā tiek izmantoti skaidras naudas maksājumi, veicina izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Pagājušajā gadā Rumānija panāca ierobežotu progresu, īstenojot tai adresēto atkārtoto ieteikumu uzlabot nodokļu saistību izpildi un nodokļu iekasēšanu. Vēl joprojām diezgan lēnām uz priekšu virzās ar nodokļu administrācijas IT sistēmu sasaistītu elektronisko kases aparātu ieviešana. Nodokļu administrācija veic pasākumus, lai izveidotu riska novērtēšanas sistēmu nodokļu maksātāju revīzijas veikšanai.

(10) Pēc vairāku gadu ilgiem nepārtrauktiem centieniem konsolidēt finanšu nozari virkne valdības un parlamenta likumdošanas iniciatīvu 2018. gadā atkal radīja draudus finanšu stabilitātei. Banku aktīvu nodoklis, ko valdība ar ārkārtas rīkojumu pieņēma 2018. gada decembra beigās, neveicot ietekmes novērtējumu vai apspriešanos ar ieinteresētajām personām, raisīja nopietnas bažas saistībā ar tā negatīvo ietekmi uz banku prudenciālo situāciju, monetārās politikas īstenošanu un, visbeidzot, investīcijām un ekonomikas izaugsmi. Tā pieņemšanas veidam un ar to saistītajiem noteikumiem ir bijusi būtiska negatīva ietekme uz valūtas maiņas kursu, valdības iespējām aizņemties tirgū un pamatā arī uz ieinteresēto personu izpratni par operacionālajiem riskiem. 2019. gada martā gan tika veikti grozījumi saistībā ar dažiem pretrunīgiem nodokļa aspektiem, bet izmaiņas atkal tika pieņemtas ar valdības ārkārtas rīkojumu un bez ietekmes novērtējuma veikšanas. Visproblemātiskākie banku nodokļa aspekti attiecībā uz kopējiem aktīviem tika novērsti. Tomēr saskaņā ar jauno formulējumu nodoklim var būt kropļojoša ietekme uz kredītstimuliem, kā rezultāts varētu būt kredītu nepareiza iedalīšana ekonomikai. Būtu jānovērtē šo pārmaiņu potenciālā ietekme uz monetārās politikas transmisiju. Vairākas 2018. gada beigās parlamenta pieņemtās likumdošanas iniciatīvas, kuras Konstitucionālā tiesa 2019. gada martā gan pasludināja par neatbilstošām konstitūcijai, ir radījušas papildu slogu banku sektoram un vēl pastiprinājušas vispārējo priekšstatu par neprognozējamu tiesisko regulējumu. Līdzšinējā pieredze liecina, ka likumdevējs varētu atkal ierosināt šādas iniciatīvas.

(11) Jaunais pensiju likums, ko parlaments pieņēma 2018. gada decembrī, varētu apdraudēt valsts finanšu stabilitāti. Paredzams, ka pensiju punkts, t. i., galvenais pensiju indeksācijā izmantotais parametrs, līdz 2019. gada septembrim pieaugs par 15 % un līdz 2020. gada septembrim — par 40 %. Ar pensiju likumu tiktu mainīti vairāki parametri, ko izmanto pensiju pabalstu aprēķināšanai. Konkrēti, ir paredzams pensiju punkta vērtības palielinājums, jo esošo pensiju indeksācijas koeficients vairs nav piesaistīts cenu izmaiņām – tā komponenti pastāvīgi ir atalgojumi un cenas. Turklāt tiks saīsināts iemaksu periods, ko izmanto personas pensijas aprēķināšanai, kā rezultāts būs lielāki pensiju izdevumi jaunām pensijām. No otras puses, korekcijas koeficienta atcelšana attiecībā uz jaunām pensijām (kas daļēji piesaistīja pirmo pensiju atalgojumam) ļaus samazināt pensiju izdevumu kopējo pieaugumu, kā iemesls ir citi parametri. Joprojām nav atrisinātas dažas strukturālās problēmas, kas ietekmē pensiju adekvātumu. Vidējais faktiskais pensionēšanās vecums ir līdzīgs ES vidējam rādītājam, bet sievietēm un vīriešiem tas nav vienāds. Kombinācijā ar faktu, ka sievietēm iemaksu perioda ilgums ir īsāks, rezultātā sieviešu un vīriešu pensijas būtiski atšķiras.

(12) Pakāpeniski ir tikusi atcelta 2008. gadā uzsāktā pensiju sistēmas reforma. Pēc tam, kad atkārtoti tika atlikta iemaksu palielināšana otrā pensiju līmeņa fondos, kam līdz 2016. gadam bija jāsasniedz 6 % no bruto algām, iemaksas no 2018. gada tika samazinātas līdz 3,75 % no bruto algām. Otrā pensiju līmeņa fondi tika vēl vairāk vājināti ar pasākumu paketi, kuru valdība ar ārkārtas rīkojumu pieņēma 2018. gada beigās. Tagad iemaksas šajos fondos pēc minimālā piecu gadu iemaksu perioda var veikt pēc brīvprātības principa. Tika ievērojami palielinātas minimālā kapitāla prasības otrā pensiju līmeņa fondu pārvaldības sabiedrībām, radot risku, ka fondu pārvaldības sabiedrības atstās Rumānijas tirgu. Ievērojami tika samazinātas arī administratīvās maksas, ko iekasē no bruto iemaksām, tādējādi, iespējams, ietekmējot fondu pārvaldības sabiedrību finanšu rezultātus un palielinot tirgus atstāšanas iespējamību. Tas varētu negatīvi ietekmēt vietējā kapitāla tirgus attīstību un institucionālo investoru loku, kā arī atņemt ekonomikai tik ļoti nepieciešamo ilgtermiņa investīciju avotu. Turklāt otrā pensiju līmeņa pavājināšanās vai neīstenošanas rezultāts būs mazākā mērā dažādoti pensiju ienākumi un pensiju pakļaušana lielākiem politiskajiem un demogrāfiskajiem riskiem. Valdība 2019. gada martā ar ārkārtas rīkojumu paredzēja saglabāt jaunās minimālās kapitāla prasības fondu pārvaldības sabiedrībām, bet termiņu visa papildu kapitāla iemaksāšanai pagarināja līdz 2019. gada decembrim. Pārējie 2018. gada decembra ārkārtas rīkojuma noteikumi, kas apdraud otrā pensiju līmeņa fondu dzīvotspēju, paliek nemainīgi.

(13) Rumānijas iekļaujošas izaugsmes potenciālu negatīvi ietekmē problēmas, kas saistītas ar izglītības un apmācības sistēmas kvalitāti un iekļaujošumu. Izglītībai veltītie izdevumi joprojām ir vieni no zemākajiem ES, jo īpaši tajos izglītības aspektos, kuri ir svarīgi, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu (šis rādītājs joprojām ir augsts), nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas un novērstu nevienlīdzību turpmākajā dzīvē. Dalība kvalitatīvā agrīnā izglītībā un aprūpē joprojām ir zem ES vidējā līmeņa – viens no iemesliem ir infrastruktūras trūkums. Tas negatīvi ietekmē sieviešu līdzdalību darba tirgū, kā arī agrīnu prasmju iegūšanu. Skolu tīkla modernizācija un optimizācija, lai pielāgotos demogrāfiskajām tendencēm, nav pietiekama – 10 % skolu ir pārāk daudz skolēnu, savukārt 58 % skolu kapacitāte ir lielāka par vajadzīgo. Pamatprasmju un digitālo prasmju apgūšanu kavē būtiskas problēmas. Skolotāju iespējas piemērot uz izglītojamo vērstu pieeju nav attīstītas pietiekamā līmenī. Joprojām pastāv atšķirības starp laukiem un pilsētām, un neaizsargātām iedzīvotāju grupām, tostarp romiem, joprojām ir ierobežota piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai.

(14) Arvien palielinās spiediens uz darba tirgu, jo bezdarba līmenis (4,2 % 2018. gadā) ir ļoti zems, bet darbaspēka apjoms samazinās un joprojām ir vērojams prasmju deficīts. Sieviešu aktivitātes līmenis ir zems, jo īpaši jauniešu un vidēja gadagājuma personu vidū. Tas galvenokārt ir saistīts ar personisku un ģimenes pienākumu izpildi un zemo rādītāju, kas raksturo 0–3 gadus vecu bērnu dalību formālās bērnu aprūpes iestādēs. Aktīvā darba tirgus politika uz darba tirgus vajadzībām reaģē tikai ierobežotā mērā – ar pasākumiem, kas galvenokārt vērsti uz finansiāliem stimuliem, nevis uz individuālu un visaptverošu pieeju. Plānotās valsts nodarbinātības dienesta reformas kavēšanās joprojām ir būtisks šķērslis tam, lai tiktu modernizēta pakalpojumu sniegšana darba devējiem un bezdarbniekiem. Arī prasmju pilnveide un integrētu pakalpojumu sniegšana ir vājā līmenī. Prasmes neatbilst straujas attīstības ekonomikas nozaru vajadzībām, tādējādi 81 % darba devēju saskaras ar grūtībām aizpildīt brīvās darbvietas. IKT nozare aug, bet tādu 20 līdz 29 gadus vecu Rumānijas iedzīvotāju skaits, kuriem ir grāds zinātnē, tehnoloģijās, inženierzinātnēs vai matemātikā, laikposmā no 2014. līdz 2016. gadam ir samazinājies. Šobrīd netiek veikts nekāds pasaules vai nozaru līmeņa novērtējums par vajadzībām pēc prasmēm vai prasmju

prognozēšana, un tas kavē izglītības un apmācības sistēmas pielāgošanu darba tirgus vajadzībām. Lai novērstu prasmju deficītu, ir uzsākta duālās profesionālās izglītības un apmācības sistēmas ieviešana. Tomēr gan studenti, gan viņu vecāki profesionālo izglītību un apmācību joprojām uzskata par zemāka ranga izvēles iespēju, un nesen absolvējušu profesionālās izglītības un apmācības studentu salīdzinoši zemais nodarbinātības līmenis liecina par nepietiekamu atbilstību darba tirgus prasībām. Augstākā izglītība nav pietiekami pielāgota darba tirgum. Lai gan terciārās izglītības iegūšanas līmenis pēdējo desmit gadu laikā ir divkāršojies, tas joprojām ir zems.

(15) Neraugoties uz nesenajiem uzlabojumiem, joprojām pastāv augsts nabadzības un ienākumu nevienlīdzības līmenis, un reģionālās atšķirības padziļinās. Joprojām katrs trešais Rumānijas iedzīvotājs ir pakļauts nabadzības un sociālās atstumtības riskam, un jo īpaši tas skar tādas grupas kā bērnus, romus, personas ar invaliditāti un vecāka gadagājuma cilvēkus. Sociālo pakalpojumu kvalitāte un aptvērums ir nepietiekami, to ģeogrāfiskais sadalījums ir nevienmērīgs un neatbilst iedzīvotāju grupu konkrētajām vajadzībām. Tikai aptuveni 20 % administratīvo teritoriālo vienību saņem licencētus sociālos pakalpojumus. Pakalpojumu piedāvājums parasti ir koncentrēts turīgākos apgabalos vai pilsētu teritorijās, lai gan vajadzības ir daudz lielākas nabadzīgākās lauku teritorijās un reģionos. Ierobežotā integrācija nodarbinātības, izglītības, veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu jomā neļauj nodrošināt dažādu nelabvēlīgā situācijā esošu grupu ilgtspējīgu iekļaušanu. Personas ar invaliditāti saņem tikai ierobežotu atbalstu, lai tām būtu iespējama neatkarīga dzīve un piekļuve darba tirgum. Romu kopienas situācijas uzlabojums ir ļoti niecīgs. Sliktu sadzīves apstākļu rādītājs ir augstākais ES, un tas kaitē sociālajai iekļaušanai. Mājokļu politika tiek decentralizēta bez stratēģiskas sistēmas, un nabadzīgām kopienām bieži vien trūkst finanšu resursu. Sociālais atsauces indekss, ko izmanto par bāzi lielākajai daļai sociālo pabalstu, nav atjaunināts kopš 2008. gada un ir ievērojami samazinājies attiecībā pret minimālo algu. Tā rezultātā nabadzības līmenis cilvēkiem ar zemu vai ļoti zemu darba intensitāti kopš 2010. gada ir uz pusi pieaudzis. Turklāt neatbilstīgs ir nestandarta nodarbinātībā iesaistīto darba ņēmēju sociālais nodrošinājums. Katrs trešais nestandarta nodarbinātībā iesaistītais darba ņēmējs ir pakļauts smagas materiālās nenodrošinātības riskam. Dienas un sezonas strādniekiem nav oficiālu tiesību uz sociālo nodrošinājumu, kas segtu bezdarbu, grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu, nelaimes gadījumus un darba traumas. 2016. gadā uzsāktās minimālo iekļaušanas ienākumu reformas īstenošana, kas palielinātu sociālās palīdzības tvērumu un adekvātumu, tika vēlreiz atlikta uz 2021. gadu.

(16) Sociālo dialogu, jo īpaši nozaru līmenī, raksturo mazs darba koplīgumu segums, kas skaidrojams arī ar pašreizējo nozaru definējumu. Iestādes ir uzsākušas plānošanu attiecībā uz ekonomikas nozaru definīciju pārskatīšanu, tomēr vienošanās vēl nav panākta. Ārpus darba koplīguma slēgšanas sarunu satvara sociālo partneru savlaicīga un jēgpilna iesaistīšana politisku jautājumu un reformu apspriešanā ir ierobežota. Lielākoties sociālais dialogs oficiāli norisinās Ekonomikas un sociālo lietu padomes un sociālā dialoga komiteju darba ietvaros. Tomēr, neraugoties uz izveidoto satvaru dialogam un konsultācijām, šo institūciju stabilitāte un nozīme iepriekšējā gada laikā ir pavājinājusies.

(17) Pēc tam, kad algu pieaugums gadiem ilgi ir bijis mērens, šobrīd Rumānija ir viena no tām ES valstīm, kurās tas ir visstraujākais. Tā iemesli ir valdības veiktie pasākumi publiskā sektora atalgojumu un minimālās darba algas paaugstināšanai, rekordzems bezdarba līmenis un strukturālais darbaspēka deficīts. Minimālā darba alga joprojām tiek noteikta nesistemātiski un bez objektīva mehānisma izmantošanas. Gadu gaitā tai

nemitīgi pieaugot, 2017. gadā bija radusies situācija, ka katrs trešais darba ņēmējs saņem minimālo algu, – šis rādītājs gandrīz četras reizes pārsniedz 2011. gada rādītāju.

(18) Veselības aprūpes sistēmu ietekmē vairākas problēmas. Zemais finansējums, neefektīvais publisko līdzekļu izmantojums un reformu trūkums ierobežo veselības aprūpes sistēmas efektivitāti. Nepārtrauktās emigrācijas rezultātā ir izveidojies ievērojams ārstu un medmāsu trūkums. Joprojām raizes sagādā veselības aprūpes infrastruktūra un aplokšņmaksājumi. Lauku apvidu iedzīvotājiem un mazāk aizsargātām grupām veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība ir ierobežota. Šie faktori savukārt negatīvi ietekmē situāciju cilvēku veselības jomā, kas, neraugoties uz neseniem uzlabojumiem, joprojām atpaliek no ES vidējā rādītāja. Joprojām kavējas tik ļoti nepieciešamie uzlabojumi kopienā balstītas aprūpes jomā. Pilotprojekts kopienā balstītas aprūpes centru izveidei tika uzsākts ar kavēšanos, kam ir negatīva ietekme arī uz integrēto aprūpes pakalpojumu ieviešanu. Ilgtermiņa aprūpes nozare nav gatava strauji novecojošas sabiedrības problēmai. Pastāv tikai ļoti nedaudzi mājas aprūpes un dienas aprūpes dienesti, kuru pakalpojumi ir pieejami galvenokārt apvidos ar augstāku ienākumu līmeni. Ilgtermiņa aprūpes segums un tai veltītie publiskie izdevumi ir vieni no zemākajiem ES, un piekļuve ilgtermiņa aprūpes, rehabilitācijas un paliatīvās aprūpes pakalpojumiem ir nepietiekama.

(19) Infrastruktūras kvalitāte, tostarp transporta, enerģētikas, atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanas nozarē, joprojām ir nepietiekama un ierobežo Rumānijas izredzes uz izaugsmi. Neraugoties uz ievērojamām publiskajām investīcijām pēc Rumānijas pievienošanās ES, tās fiziskā infrastruktūra joprojām ir nepietiekami attīstīta. Autoceļu un dzelzceļa tīklu vispārējais stāvoklis un uzticamība ir ļoti vāji. Infrastruktūra netiek līdzi augošas ekonomikas radītajam satiksmes pieprasījumam. Autoceļu tīkls ir viens no vismazāk attīstītajiem ES, un dzelzceļa sektora reforma kavējas. Autoceļu transporta radītā siltumnīcefekta gāzu emisija pēdējo piecu gadu laikā ir būtiski pieaugusi. Turklāt tas, ka ieguldījumi tehniskajā apkopē ievērojami atpaliek no nepieciešamajiem, rada situāciju, ka vilcienu ātrums ir mazāks un tiek negatīvi ietekmēti dzelzceļa kravu pārvadājumu piegādes laiki. Pilsētu transportu negatīvi ietekmē pastāvīgā finansējuma nepietiekamība, sektora sliktā organizētība un vietējo pakalpojumu sniedzēju vājā administratīvā kapacitāte. Nepilnības joprojām ir vērojamas arī enerģētikas, atkritumu, ūdeņu un notekūdeņu apsaimniekošanas infrastruktūrās un energotīklu starpsavienojumos. Atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūrai joprojām raksturīgs ļoti neliels sadzīves atkritumu reciklēšanas apjoms un ļoti augsts poligonos apglabāto atkritumu rādītājs. Joprojām pastāv problēmas, kas būtu jārisina, lai sasniegtu energoefektivitātes mērķrādītāju; jo īpaši daudz būtu darāms attiecībā uz ēku energoefektivitātes palielināšanu.

(20) Rumānijas inovācijas spējas joprojām ir zemas, un valsts turpmāko konkurētspēju apdraud vietējo uzņēmumu lielā atpalicība no ārvalstu uzņēmumiem produktivitātes un inovācijas ziņā. Rumānijas investīcijas pētniecībā un izstrādē ir zemākās ES (0,5 % no IKP); publiskie izdevumi pētniecībai un izstrādei no 2011. gada rādītāja 0,32 % no IKP ir samazinājušies līdz 0,21 % no IKP 2017. gadā, un tas kavē spēju veidošanu. Rezultātā publiskā sektora zinātniskās bāzes kvalitāte joprojām ir ļoti zema un saiknes starp zinātni un darījumdarbību ir nepietiekami attīstītas. Tā kā ir vēl vairāk samazinājies arī augstskolu absolventu skaits zinātnes, tehnoloģiju, inženierijas un matemātikas jomās, prasmju deficīts rada lielu apdraudējumu Rumānijas ekonomikas inovācijas potenciālam. Digitalizācija ir tas, kas Rumānijai visvairāk vajadzīgs, lai uzlabotu situāciju inovācijas un konkurētspējas jomā. Daudziem Digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksa komponentiem Rumānijā ir slikts rādītājs – tas citstarp attiecas

uz digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem, iedzīvotāju digitālajām prasmēm un uzņēmumu digitalizācijas pakāpi.

(21) Rumānija ir panākusi ierobežotu progresu, īstenojot tai adresēto ieteikumu stiprināt prioritātes piešķiršanu projektiem publisko investīciju jomā un to sagatavošanu. Finanšu ministrija ir atbildīga par prioritāšu saraksta sagatavošanu publisko investīciju projektiem, kas pārsniedz 100 miljonus RON (21 miljons EUR), un par to īstenošanas pārraudzību, bet pašus projektus pārvalda attiecīgo nozaru ministrijas. Prioritāro projektu sarakstā patlaban ietilpst apmēram 130 projekti, vairums transporta jomā. No tiem lielākā daļa varētu saņemt līdzfinansējumu no ES līdzekļiem. ES līdzekļu apguvi kavē tādi faktori kā ierobežotā administratīvā spēja sagatavot, piešķirt prioritāti un īstenot lielus investīciju projektus. Lai gan pēdējā laikā tiek sagatavoti lieli infrastruktūras projekti un nosūtīti Eiropas Komisijai apstiprināšanai, joprojām nav īstenoti daži svarīgi projekti, piemēram, Sibiu–Pitešti automaģistrāle (lai nodrošinātu savienojamību ar *TEN-T* Reinas–Donavas un Austrumu–Vidusjūras austrumu daļas koridoriem), un īstenošana kopumā joprojām kavējas. Turklāt ES līdzekļi līdz šim tikuši izmantoti projektiem, kurus sagatavoja iepriekšējam plānošanas periodam, bet esošajam plānošanas periodam jauno projektu saraksts vēl nav pilnībā pabeigts.

(22) Efektīvs publiskais iepirkums ir ārkārtīgi būtisks svarīgu politisko mērķu sasniegšanai Rumānijā, tostarp saistībā ar publisko izdevumu efektivitāti, valsts pārvaldes modernizēšanu, inovācijas un ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes sekmēšanu. Rumānija ir panākusi ierobežotu progresu, īstenojot tai adresēto ieteikumu uzlabot publiskā iepirkuma pārredzamību. Publiskā iepirkuma efektivitāte joprojām ir risināma problēma, jo no tās atkarīga konkrētu pasākumu neatgriezeniskums, jo īpaši runājot par *ex ante* kontroles racionalizēšanu. Rumānijas publiskā iepirkuma stratēģijā ir uzsvērts Publiskā iepirkuma valsts aģentūras veiktas vienotas *ex ante* kontroles būtiskums. Tomēr atkārtotas likumdošanas iniciatīvas apdraud stratēģijā formulēto mērķu sasniegšanu. Publiskā iepirkuma tiesību aktu paredzamība un stabilitāte joprojām ir saistīta ar būtiskām problēmām, un valsts publiskā iepirkuma stratēģija netiek pilnībā īstenota.

(23) Valsts politikas veidošanas process kļūst arvien neparedzamāks, un tas negatīvi ietekmē uzņēmējdarbības vidi. Nesens piemērs ir ar valdības ārkārtas rīkojumu pieņemtais vērienīgu pasākumu kopums, kas ietekmē banku nozares, otrā pensiju līmeņa fondu pārvaldītāju, enerģētikas un telesakaru uzņēmumu darbību un kurš tika pieņemts bez apspriešanās ar ieinteresētajām personām vai ietekmes novērtējuma veikšanas. Regulējuma ietekmes novērtējumi joprojām ir tikai formalitāte, bet to kvalitāte un faktiskais izmantojums ļoti atšķiras atkarībā no nozares. Pastāv tikai ierobežota kvalitātes kontrole regulējuma ietekmes novērtējumu un politikas izstrādes jomā. Valstij nav ilgtspējīga politikas uzraudzības mehānisma, kas ietvertu pārredzamu ziņošanas sistēmu un *ex post* novērtējumus. Svarīgas likumdošanas iniciatīvas bieži vien tiek paziņotas tieši pirms pieņemšanas. Ieinteresēto personu iesaiste reformu izstrādē un īstenošanā ir vāja, un patiess dialogs tiek izmantots reti, lai gan ir pieejamas attiecīgās institucionālās struktūras. Apgrūtinošas administratīvās procedūras īpaši ietekmē mazos un vidējos uzņēmumus. Piemēram, turpmāku tirgus attīstību kavē sarežģītas administratīvās procedūras uzņēmumu izveidei, kā arī pakalpojumu sniedzējiem, tostarp reglamentētām profesijām, noteiktās regulatīvās prasības. Joprojām kavējas attiecīgo tiesību aktu pieņemšana attiecībā uz cilvēkresursu pārvaldību valsts pārvaldē. Liela atbildības un resursu sadrumstalotība ietekmē publisko pakalpojumu konsekvenci un pieejamību, jo īpaši vietējā līmenī. Valsts

līmeņa un reģionālās stratēģijas dažādiem publiskajiem pakalpojumiem nav labi iestrādātas reģionālā un vietējā līmeņa integrētos pasākumos. Publiskajiem pakalpojumiem paredzētais finansējums valstī ir nevienmērīgi sadalīts un bieži vien neatbilst vietējām vajadzībām. Netiek ņemti vērā tādi faktori kā vienota stratēģiska pieeja katram pakalpojumu veidam, esošās nepilnības un nepieciešamība izstrādāt jaunus pakalpojumus. Vietējo iestāžu ieņēmumiem trūkst stabilitātes un paredzamības. Ir veikta tikai ierobežota rīcība, lai uzlabotu līdzsvaru starp decentralizējamajām kompetencēm un finanšu resursu iedalīšanu, kas ļautu vietējām pašvaldībām sniegt kvalitatīvus pakalpojumus. Ir vajadzīgi papildu pasākumi, lai palielinātu administratīvo spēju vietējā līmenī.

(24) Valsts uzņēmumiem ir svarīga nozīme kritiskās infrastruktūras nozarēs, piemēram, enerģētikas un dzelzceļa transporta nozarē. Pateicoties labvēlīgai makroekonomiskajai videi, to ekonomiskie un finansiālie darbības rezultāti pēdējā laikā ir uzlabojušies. Tomēr situācija finanšu un darbības rezultātu pārredzamības un atklāšanas ziņā nav uzlabojusies, un korporatīvās pārvaldības noteikumi joprojām tiek piemēroti tikai retumis. Kā piemērs ir minama pagaidu valžu atkārtota iecelšana, kas ir pretrunā likuma garam, un tas, ka netiek izmantoti izpildes instrumenti, kuri saskaņā ar tiesību aktiem izmantojami attiecībā uz uzņēmumiem, kuri neievēro noteikumus. Nav novērsts risks, ka varētu tikt būtiski vājināti tiesību akti par valsts uzņēmumiem. Tas nozīmē, ka pēc valstij adresēto 2015. gada un 2016. gada ieteikumu īstenošanā panāktā progresa atkal ir notikusi pretēja virzība. Tā rezultātā ir apdraudēti galvenie nosacījumi publisko līdzekļu lietderīga izmantojuma veicināšanai, un tiek pieļauti sagrozīti investīciju lēmumi. Vairāku lielāko valsts uzņēmumu īpašumtiesību nodošana jaunajam Valsts Attīstības un investīciju fondam prasīs stingru korporatīvās pārvaldības noteikumu ievērošanu gan attiecībā uz fondu, gan tā portfelī esošajiem uzņēmumiem.

(25) Daži pagājušā gada notikumi ir raisījuši bažas par tiesiskumu Rumānijā un pastiprinājuši agrākās nopietnās bažas par valsts līdzšinējā progresa tiesu sistēmas reformā un augsta līmeņa korupcijas apkarošanā neatgriezeniskumu un ilgtspēju. Šiem jautājumiem tiek veltīta uzmanība, veicot uzraudzību saskaņā ar sadarbības un pārbaudes mehānismu. Šobrīd ir spēkā trīs tiesību aktu grozījumi tieslietu jomā, un tajos ir ietverti vairāki pasākumi, kas vājina tiesiskās garantijas attiecībā uz tiesu iestāžu neatkarību. Tie varētu mazināt gan tiesnešu un prokuroru ikdienas darba efektivitāti, gan sabiedrības uzticēšanos tiesu iestādēm. Tiek izdarīts spiediens uz tiesu iestādēm un atsevišķiem tiesnešiem, tostarp izveidojot īpašu nodaļu prokuratūras ietvaros, kuras uzdevums ir izmeklēt, iespējams, tiesnešu veiktos nodarījumus. Pašreizējie pasākumi, lai grozītu kriminālkodeksu un kriminālprocesa kodeksu, negatīvi ietekmētu kriminālizmeklēšanas un tiesas procesu efektivitāti un arī samazinātu kriminālatbildību par korupciju. Papildu bažas ir saistītas ar procedūrām, saskaņā ar kurām augsta līmeņa tiesneši tiek atstādināti un iecelti amatā. Nesenie ziņojumi ļauj secināt, ka varētu tikt vēlreiz pārskatīti ar tiesu sistēmas reformu saistītie pasākumi.

(26) Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros Komisija turpina uzraudzīt tiesu sistēmas reformu un cīņu pret korupciju Rumānijā. Tādējādi šīs jomas nav iekļautas Rumānijai adresētajos ieteikumos, bet tām ir būtiska nozīme pozitīvas sociālekonomiskās vides izveidei valstī.

(27) ES līdzekļu plānošana laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam varētu palīdzēt novērst dažas ieteikumos konstatētās nepilnības, jo īpaši jomās, uz kurām attiecas ziņojuma

par valsti[9] D pielikums. Tas ļautu Rumānijai pēc iespējas labāk izmantot šos līdzekļus noteiktajās nozarēs, ņemot vērā reģionālās atšķirības. Valsts administratīvās spējas stiprināšana attiecībā uz šo līdzekļu pārvaldību ir svarīgs faktors šo ieguldījumu veiksmīgai īstenošanai.

(28) 2019. gada Eiropas pusgada kontekstā Komisija ir veikusi visaptverošu Rumānijas ekonomikas politikas analīzi un publicējusi to 2019. gada ziņojumā par valsti. Tā ir arī novērtējusi 2019. gada konverģences programmu, 2019. gada valsts reformu programmu un to, kā īstenoti Rumānijai iepriekšējos gados adresētie ieteikumi. Izvērtējumā Komisija ņēma vērā ne tikai programmu lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas izveidē Rumānijā, bet arī to atbilstību Savienības noteikumiem un norādēm, ņemot vērā, ka ir jānostiprina Savienības vispārējā ekonomikas pārvaldība, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot Savienības līmeņa ieguldījumu.

(29) Ņemot vērā šo novērtējumu, Padome ir izskatījusi 2019. gada konverģences programmu, un tās atzinums[10] ir atspoguļots jo īpaši 1. ieteikumā,

(30) Padome ir izskatījusi 2019. gada valsts reformu programmu un 2019. gada konverģences programmu, ņemot vērā Komisijas padziļināto pārskatu un šo novērtējumu. Tās ieteikumi saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 6. pantu ir atspoguļoti 1., 2., 4. un 5. ieteikumā, Fiskālās politikas pasākumi, kas minēti 1. ieteikumā, cita starpā palīdz novērst ar konkurētspēju un ārējo pozīciju saistīto nelīdzsvarotību.

AR ŠO IESAKA Rumānijai 2019. un 2020. gadā rīkoties šādi.

1. Nodrošināt atbilstību Padomes 2019. gada XX. jūnija ieteikumam ar mērķi koriģēt būtisko novirzi no korekciju gaitas vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai. Nodrošināt pilnīgu fiskālā regulējuma piemērošanu. Stiprināt nodokļu saistību izpildi un nodokļu iekasēšanu.

2. Nodrošināt finanšu stabilitāti un banku nozares stabilitāti. Nodrošināt valsts pensiju sistēmas ilgtspēju un otrā pensiju līmeņa fondu ilgtermiņa dzīvotspēju.

3. Uzlabot izglītības kvalitāti un iekļaujošumu, jo īpaši attiecībā uz romiem un citām nelabvēlīgā situācijā esošām grupām. Uzlabot prasmju līmeni, tostarp digitālās prasmes, jo īpaši palielinot profesionālās izglītības un apmācības un augstākās izglītības atbilstību darba tirgus vajadzībām. Palielināt sociālo pakalpojumu aptvērumu un kvalitāti un pabeigt minimālo iekļaušanas ienākumu reformu. Uzlabot sociālā dialoga darbību. Nodrošināt minimālās darba algas noteikšanu, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, kas atbilst darbvietu radīšanas un konkurētspējas mērķiem. Uzlabot piekļuvi veselības aprūpei un tās rentabilitāti, tostarp, pārejot uz ambulatoro aprūpi.

4. Orientēt ar ieguldījumiem saistīto ekonomikas politiku uz transporta jomu, jo īpaši uz tās ilgtspēju, zemu oglekļa emisiju enerģētiku un energoefektivitāti, vides infrastruktūru, kā arī inovāciju, ņemot vērā reģionālās atšķirības. Uzlabot lielo projektu sagatavošanu un prioritāšu noteikšanu un paātrināt to īstenošanu. Uzlabot publiskā iepirkuma efektivitāti un nodrošināt valsts publiskā iepirkuma stratēģijas pilnīgu un ilgtspējīgu īstenošanu.

[9] SWD(2019) 1022 final.

[10] Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktu.

5. Nodrošināt, ka likumdošanas iniciatīvas nemazina juridisko noteiktību, uzlabojot lēmumu pieņemšanas kvalitāti un paredzamību, tostarp apspriežoties ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, veicot efektīvus ietekmes novērtējumus un racionalizējot administratīvās procedūras. Stiprināt valsts uzņēmumu korporatīvo pārvaldību.

Briselē,

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs